

ՄԱՐԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:
Ստանդին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմյանից խմբագրատան մեջ:
Օտարաբաղադրյալները գինում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Марка»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:

ԲԱՆԱԲԱՆՆԵՐ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄԱՐԿ“

ԱՄԵՆՈՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՄԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԻ)

ՆԵՐՖԻՆ 1883 ԹԻՆ

Կը հրատարակվի նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով:

ԳՐՈՒԹՅԱՆ

I. ՏԵՐԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕՐԴՈՒՄՆԵՐ: III. ՆԵՐՖԻՆ
ՏԵՐԻՈՒԹԻՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՐԻՈՒԹԻՆ: VII.
Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀՆՈՒՄԳԻՐՆԵՐ: VII.
ԲԱՆԱԳՐԱԿԱՆ: Ֆելիետոն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն
ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:
ԲԱՆԱԳՐԱԿԱՆ: Տարեկան 10 ռուբլ, վեց ամսուայ 6 ռուբլ, իւրաքանչիւր ամսուայ 1 ռուբլ:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպեկ:
ՀԱՍՑԵՆ. Тифлис, редакция «Марка».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՖԻՆ ՏԵՐԻՈՒԹԻՆ: Նամակ խմբագրին:
Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր: ԱՐՏԱՔԻՆ
ՏԵՐԻՈՒԹԻՆ: Արտաքին լուրեր: ՀՆՈՒՄԳԻՐՆԵՐ:
— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲՈՐՍԱ: — ԲԱՆԱԳՐԱԿԱՆ: Նամակ թիւերի միջոց:

ՆԵՐՖԻՆ ՏԵՐԻՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆԱԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 1 յունվարի

Կը խնդրեմ բարեհաճել տեղի տալ ձեր մօտա-
կայ թերթերուն մէջի մէջ մեր երախտագիտական
ղգայմունքը յայտնել առ թիֆլիսեցի բարեւեր ազ-
գայնոցս:

Աւելորդ կը համարեմ այստեղ Արքայաւ Այլա-
զեանին ըրած խաղաղութիւնները, ինչպէս սը-
տախտութիւնները, խարդախութիւնները, անպա-
տուութիւնները (եթէ ունեն) մէկ խօսքով իր ազգայն
պատրաստելու համար վատութիւնը յանձն առնող

ԲԱՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՐՖԻՆԱՅԻՑ

Կ. Պոլիս, 26 դեկտ. 82

Նախ պարտաւոր եմ խնդրել ներողութիւն
«Մարկ»-ի մեր բարեկամ ընթերցողներին թէ ու-
շացուցի գրել կարեւոր նիւթից վրայ: Բայց ինչ
կրնամ ընել, լաւ գիտեմ թէ վարդը է բուսած է
«Խորհուրդ մարդկան, կամը Աստուծոյ»:

Հետադիւրստն ու նամակներ հաղորդեցին ձեզ
Ներքին սրբապետին պատրաստական արժեքը վե-
րաբանական: Բաւական աստիճան գաղտնիք մնաց
մեզ համար թէ ինչ էր պատճառն այն յանկար-
ծական գորգաբանաց զոր սուլածանն ու նախա-
բաններն սխտան ցոյց տալ առ Ներսէս սրբապետ:
Այժմ կրնանք բաւել թէ խնդրեմ բաւականէն աւե-
ր լուսաւորուած է: Կարկինի ապստամբական շար-
ժումը պատճառ եղաւ որ Գուրը հարկ տեսաւ
փոխել իր ընթացքը հայոց նկատմամբ: Նոյնքան
27-էն մի քանի օր առաջ Կարկինի հետադիւրստն
եկան Գուրը թէ հայկական ապստամբութեան մը
նախապատրաստութիւններն յայտնուած են, թէ
տեղական իշխանութիւնը պէտք եղած միջոցներն
ձեռք առած է գործը խզելու համար, բայց կերե-
ւի թէ կարող չը պիտի ըլլան ղեկավարութեամբ գը-
լուի ելել, վասն զի բազմաթիւ են գաղտնի ըն-
կերթիւններն և իրենց ձեռքըր տարածուած են
հեռանորէն Տաւրիսայանտանի ամեն կողմը: Այս

հանրաձայնութիւն մեծապատիւ ջիւղաւոր ան-
միջապէս հրաւիրեց իր նորակառույց խմբին
պէտք եղած անհատները տալ և օրական ուսու-
տի ծախս յատկացուց, վեց հօթել հիւանդ ընկեր-
ներուն հայ ազգայնէր բժիշկներ եկան լաւ խնամք
տարին, պէտք եղած դեղերը ձրեալով տուին:
Նաե ամեն օր պատուաւոր անձինք կը յաճախէին
մեզ միմեկարեւել, այլ և դեղատի մասին հարկա-
ւոր եղածը տուին, ճանապարհորդութեան առաւա-
պէս ուսուտի փող, վերջապէս երկաթուղու չդի-
նաւի մինչև Պոլիս մեր սիրելի ծնողացը գրելը
յանձնելու բարեբաւութիւնը ունեցան:

Մեր սիրելի ծնողացը, իրենց մասնաւոր չնոր-
հալարութիւնը առ թիֆլիսեցի ազգայնոցս յայտ-
նելը իրենց թողով, մնալ տասն և հօթել պատա-
նիքս պարտաւոր եմ մեր անհուն երախտագիտա-
կան զգացմունքին յայտնել, որ թշուառքս թէ
բարոյապէս և թէ նիւթապէս միմեկարեւելին:
և այս մարդասիրութեանց մեր վրա ըրած
տպաւորութիւնը նկատարելու բաւ մը պակտի,
ոչ միայն անմոռանալի պիտի մնայ մեր սրտին
մէջ այս յիշատակը, այլ և որչափ մեր տարիները
հոլովեմք, այնչափ մեզ հետ պիտի մեծանայ: Չնայ
մոռանալու նա ևս մեր յատուկ չնորհալարութիւնը
յայտնել բարեկեանս օտմանեան հիւպատոս Տիւ-
զեան տեսար Նիւապոլ պէլին, որ նորին վեմու-
թիւնն ալ իր օժանդակութիւնը չը խնայեց:

Նաե կը խնդրեմ ներողամիտ ըլլալ մեր վրա
մասնաւոր հող տանող և իրենց նուիրատու-
թեամբ մեզ միմեկարեւել սիրելի ազգայնոցս ան-
ուանց անմոռութիւն գտնուելուս այստեղ յալանէ
անուանէ չը յիշելին: Կը խնդրեմ մեծապատիւ
խմբագրիւններն որ մեր այս թերթիւնը յատաճի-
կային իրենց ընտն. վասն զի այդ անունները
մեզի համար մեծ նշանակութիւն ունեն:

Այժմ եթէ վիշտ մը այն ալ խոնարհաբար խո-
տովանելու կը համարձակեմ կանխաւ իրենց նե-
րգաւատութիւնը խնդրելով:

Եւստիանոս հայելով Արքայաւ Այլազեան պօ-
սեցի Ատանայի երեսփոխանին ըրած անդուգ-
կան խարդախութիւնը տեսնելով, ընդհանուր Պօլ-
սեցի մը չլուր լուսացող թիֆլիսեցի ազգայնոց
ունանց անմոռելի սխալ կարծիքին է. ոչ կարող է
համարձակել ասելով թէ, այն ինչ քսան տունէ
բաղկացեալ գիւղին մէջ մի խարդախ մարդ չի
բաղադրական նկատումներն: Թիւրքերը շատ իրա-
ւացի պատճառներ ունեն հանդուած ըլլալու
թէ Անդրլիս այս առիթին օգուտ պիտի քաղէ
հայկական խնդիրը զօրաւոր կերպով պաշտպանե-
լու: Անդրլիս յատուկ շահերն ու քաղաքական
տեսակետներն անհրաժեշտ կրնան այսպիսի
պաշտպանութիւն մը: Ուրեմն հայոց դէմ խիստ
միջոցներ ձեռք առնելն անմիջական հետեւութիւն
պիտի ունենար հայկական խնդրոյ մօտալուտ լուծ-
ման հարկը: Յայտնի է թէ այսպիսի լուծումէ
մը թիւրքերը որչափ կերկնէին: Այս մտածութիւն-
ներն ունենալով թիւրքը նախապարտութիւն իրեն
աւելի նպատաւոր սեպեց գործը անուշ տեղը
կապել և հայոց ուշադրութիւնը ուրիշ տեղ դարձ-
նել: Ուստի նախ ջանաց Կարկինի դէպքերուն լուրը
Պոլիս չը տարածուի, և մինչև ետքը այս քաղա-
քականութեան հետեւեան: Թիւրք թերթերը գործին
կարեւորութիւն չը տալ ձեռնացողին: Մեր թեր-
թերն ալ ուրիշ կերպ չէին կրնար ընել: Միայն
«Սթամպուլ» ֆրանսերէն թերթը, Պօլսոյ ամենէն
կարեւոր եւրոպական լրագիրը, ջանաց մեզ օգուտ
կար ըլլալ հաղորդելով թիւ շատ, օր օրին, թէ
ինչն էր դառնան: Տաղարական օրէնքներն խիստ
են, «Սթամպուլ» աշխատեցաւ քիչով շատ բան
հասկնալ: Իր տեղեկութիւններն ազատով աղբիւր-
ներէ քաղուած էին և են միշտ: Բայց ղեկավարե-
լին այս խնդիրներն տակաւին հրապարակ չէին
կաւ: Այդ օրերը մենք տակաւին չէինք գիտեր
թէ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ տեղի ունե-
ցեր են ի Կարկին, թէ ապստամբական շարժման

գտնուելու... ալ ար. կը մնայ 250,000 հայ բնա-
կիչ անեցող մի նշանաւոր մայրաքաղաքի մէջ,
միմեկարեւելին է այնչափ բազմամարդ հայոց
մէջ գտնուած խիստ աննշան թիւ կազմող վատե-
րուն ըրած անիրաւութիւնները ընդհանուրին սե-
փականել... եթէ չարեւը չը լինին, բարեկեան
պէս պիտի դանաղանալին: Երեսփոխանութեանը
գալով չը պէտք է դարձանալ թէ ինչպէս արժո-
ւանքներ է. Պօլիսի մէջ միշտ ազգին վնասով
ապրելը աչքի առաջ ունենալով հանդերձ, այս
անգամ ևս թէ պատրաստաբանը և թէ մեր քսան
և ութը ծնողներն խարկու յաջողող յանդու-
նի մը համար միմեկ գոտար է Պօլսոյն հաղաբա-
ւոր մղօն հետեւ իր խաղաղական հնարաւորու-
թեամբ քաղաքէ մը գիւրը երեսփոխան ընտրել
տալը, քանի որ իր անխնայ գրեթէ իզատ իւ-
կութեանը բոլորովին անտեղեակ են:

Ներկայ «Արձագանք» լրագրոյ մեծապատիւ
խմբագրին վերջի 45 թիւ թերթին մէջ մեր մա-
սին ըրած յայտարարութիւնէն առաջ կը բերեմք
սա հետեւեալ տողերը. «Գուշակելով որ եթէ երե-
կանները այսպէս անխնայ թողուին և դատարկա-
լը չիլի ու անարդ կեանքի ընտելանան, նոքա ա-
պագայում մի մի Այլազեան կը դառնան հայոց
ազգին գլխուն», կը խնդրեմ ներողամիտ ըլլալ
ազգայնի մեծապատիւ խմբագիրը եթէ խոնարհա-
բար մեր կարծիքը յայտնեմք. ձեզ որ ժամանա-
կաւոր դատարկալը թիւրքերը մեզի համար մեծ
ցաւ է, բայց եթէ ակամայ եղաւ ալ սրանից ան-
արդ կեանքի ընտելանալ առաջ չի դար, քանի որ
մեր ծնողայնք և մեր ուսուցիչներն ստացած
բարոյականութիւնն մեզ ուսուցած է պատուա-
ւոր ապրել, անբարոյականութիւն յատաճ բերող
ամեն վտանգէ դեռուշանալ. դալով ապագայում մի
մի Այլազեան դառնալին, մարդ այդ բնութեանը
յատուկ ծնունդ ունենալու է և քսան տարի փորձ
ընելու է որ Այլազեան դառնայ:

Մեծապատիւ խմբագիր. վտանգ ըլլալով որ
պիտի բարեհաճել ընդունել մեր այս դուշաբանայ
խնդրը կը խնդրեմ կանխաւ ընդունել մեր ան-
կեղծ մեծարանաց հաւատարմը:

Ճանիկ Բէյիւրեան, Մէլքոն Մանուկեան, Եպի-
փան Մեղքոնեան, Յարութիւն Սիմոնեան, Արմե-
նակ Զաքարեան, Ստեփան ձիւղմեքեան, Տակեւ
Գաբումեան, Պետրոս Սահակեան, խաչիկ Գա-

պարալուսներն ոչ որ ձերբակալուած է. թէ
Պօլսին հաստը չուրայ խրկուած է Կարկին մեր
կամաւորաց համար. թէ կամաւորաց խմբերն
բազմաթիւ են, ինչպէս զաղտնի ընկերութիւններն.
թէ Կարկին խիստ հակողութեան ներքէ է, ոչ որ
կրնայ հստ մտնել կամ անկէ դուրս ելլել առանց
նախապէս մանրախոյզ ընտելութեանց, թէ Կարկին
գնացած կամ անկէ եկած նամակներն կը բացուին
թղթատուէր. թէ Մանասարեան վարժարանը նը-
կատուած է շարժման կեդրոնը և թէ հոգիս ուս-
աց հիւպատոսին չէ կարելի եղած այդ վարժա-
րանը խաղաղութիւններ ընել: Այս և ասոնց նը-
ման տեղեկութիւններն ոչինչ լուր ունենին և
գրադած էինք թորէն ու Բարթոլոմէոսի տեղա-
պահութեան խնդիրներով: Այսպէս կըր մենք ան-
մեղ անմեղ նստած էինք, ահա նոյնքան 28-ին և
ընկուցեան կը տեսնէ պատրիարք սրբապետի վերա-
դարձն ի գահս:—Կառավարութիւնը ինչպէս ըսինք
լաւ տեղեկ քաղցր միջոցներով մեզ հետ վարուել:
Ներքին սրբապետ կը հրապար իր արժեքը. հա-
տառ խոստումներ կուտայ նամ չայտատանի վե-
րանդորդմանց համար, ճիշդ այն պահուն որ խեղ-
ճը չըր գիտեր թէ ինչ կը դառնայ Հայաստան, և
ինչու Սարկ զղջումի գալով, կեղծ թէ իրական,
փոփոխութիւն բառը կը յեղիղէ: Սուլթանը իր ներ-
կայութեանը կը հրաւիրէ պատրիարքը, արքայա-
կան ընծայներ կը բաշխուին նմա: Տաւրիս հա-
յերն հրճանաց մէջ են, հասած է փրկութեան օրը,
հեռագիրները այս աւետիսը կը թնայնեն աշխար-
հիս ամեն կողմը: Հայ ազգը երախտագրտող զգաց-

հիշեցան, Գրիգոր Մ. Կարապետեան, Թաթևու Զա-
քարեանց, Համբարձում Մարգարեան, Վահան
Ֆռչեկեան, Եղորտը Հեղինեան, Խաչիկ Նշանեան
Յակոբ Գրիգորեան, Գրիգոր Չիլիկեան։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳԻՐԻՆ

Ալեքսանդրապոլ, 1 յունվարի

«Մշակի» քարոզած գաղափարները ես իբրեւ
համոզմունք ընդունել եմ և պատրաստ եմ, առանց
ամաչելու, հրապարակաւ խոստովանել, որ այդ
գաղափարները ոչ թէ միայն ես, այլ ինձ նման
շատ երիտասարդներ էլ մեծ համակրանքով ընդու-
նում են։

Տարածել ժողովրդի մէջ ազատ և բուստոր
մտքեր, աշխատել ամեն տեսակ հասարակական
երեւոյթներ բացատրել որքան կարելի է բնական
և ճիշտ կերպով, առանց անձնական կրքերի, թէ ես
մի քիչ հարուածողական ձևով, անընդհատ և եր-
կարատես պատերազմ բանալ հնացած, մութ և
կաշկանդող գաղափարները դէմ և մի և նոյն ժա-
մանակ անխնայ կերպով մտաբանել այդ փառած
մտքերի պաշտպան հանդիսացողներին—ահա «Մը-
շակի» հիմնական պրինցիպը։ «Մշակը» իր գոյու-
թեան առաջին օրից մինչև հիմա, շարունակ
տան և մէկ տարի, հաւատարիմ մնալով իր սկզ-
բունքին, իր սիրած գաղափարներին, անվախ և
համարձակ կերպով շարունակում է իր գործը և
ահա, այս տարի նա մտնում է իր գործունէու-
թեան տան և երկրորդ տարւոյն շրջանը։

Այդ տան և մէկ տարւոյն մէջ արդեօք ինչեր
է տեսել նա, ինչերի է հանդիպել, մէկ կողմից հա-
սարակութեան չը հասկացող դասի հալածանքը,
նրա բռնած ուղղութեան համար, նրա վերաբերող
յարձակումներին համար խոչընդոտում էին նը-
բան։

Սակայն «Մշակը» անտարբեր էր դէպի այդ ա-
մենը, նա արհամարհանքով էր վերաբերում
դէպի իր թշնամիներն անտեղի բամբասանքները
և առանց վրդովւելու, առանց յուսահատուելու,
հաստատ և անխոտոր քայլերով առաջ էր դնում
եւ վերջապէս այսօր նա վերջացնում է իր գոր-
ծունէութեան առաջին ամենապոքա շրջանը։ Այ-
սօր, հայ երիտասարդութիւնը հանդիսաւոր կեր-
պով շնորհաւորում է իր սիրելի խմբագրի գործու-
նէութեան տան և երկրորդ տարին... և ցանկա-
նում է նրան և նրա լրագրին շատ և շատ տարի-
ներ։ Այս, պ. խմբագիր, արդեօք մեզ համար,
մեր ժողովրդի համար, մեր ազգի համար...

Ընդունեցէք կրկին և կրկին շնորհաւորութիւն,
յարգանք և անկեղծ սէր ձեզ համակցող հայ երի-
տասարդութեան կողմից և հաւատացած եղէք, պ.
խմբագիր, որ այստեսեալ ձեր քարոզութիւնները
հեռու և խորը արձագանք կը գտնեն ընթերցող
երիտասարդութեան մէջ, նրանք երբէք չեն կորչի

և մի օր դուք կը քաղէք ձեր ցանած սերունդի
քաղցր պտուղները... շարունակեցէք...

Երուսաղէմ Ղազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի, 9-ին յունվարի կատարվեցան ԹԻՖԼԻՍԻ
ՍԻ Գումայի առաջին կարգի ձայնավորների վե-
րնորոշումները, քանի որ առաջին անգամ
եղած ընտրութիւնները, ընտրութեան ժամանակ
կատարված անկանոնութեան պատճառով ոչնչ-
ացրած են եղել քաղաքային դործերը վարող նա-
հանգական խորհրդի վճռով։ Այս անգամ ընտր-
վեցան հետեւեալ անձինք Գումայի ձայնավորներ
առաջին բաժնի։ 1) Թամաշել Միքայէլ, 2) Խա-
լաթով Բոխի, 3) Գամբարով Պօղոս, 4) Անանով
Բոխի, 5) Բայրազով Եսայ, 6) Ղորղանով
Անտոն, 7) Կալիզով Եսայ, 8) Արծրանի Գրիգոր,
9) Սելիկով Սիմէոն, 10) Սունդուկեանց Գաբրիէլ,
11) Ալաղով Սիմէոն, 12) Օրլովսկի Վալէրիան,
13) Մակարով Պետրոս, 14) Զուբաով Խման, 15)
Ղորղանով Գրիգոր, 16) Թումանով Իշխ. Գեորգ,
17) Ուլաբով Նիկոլայ, 18) Պետրով Թուման,
19) Մէլիք-Բէկաբով Լուսինա, 20) Ալաղով
Ալեքսանդր, 21) Ամատունի Իշխ. Նապոլէոն,
22) Ալիքանով Կոստանտին, 23) Սարաջև Կա-
լիթ, 24) Ամիրազով Խման։

Ահա քանի մի օր է արդէն որ ԹԻՖԼԻՍԻ փո-
ղոցները և մեր քաղաքի բոլոր շրջակայ դաշտերը
խոր ձիւնով են ծածկված։ Փողոցներում բնակիչ-
ները բախիկներով են շրջում։ Առատները ցուր-
տը հասնում է 18 սանտիմանի։

Պ. Զատիկ Պօպովիչ, Վիկտորյայի, խնդրում է
մեզ տալ հետեւեալ ծանուցումը։ «Թէ ժամանա-
կին սէտք եղած կարեւոր շրջաբերականներն ու-
ղարկած են, այնու ամենայնիւ ի մեծագոյն զգու-
շութիւն, պատիւ ունեւմ տայ յայտարարութեամբ
վերադառնալ նոյն հաստատել, թէ ԹԻՖԼԻՍԻ իմ
անուամբ այլ ևս վաճառատեղի և գրասենեակ
չունեմ, վերջացած լինելով իմ բոլոր յարաբե-
րութիւններս թէ իմ նախկին ընկեր պ. Ստեփան
Շահինովի հետ և թէ մեր նախկին ընկերութեան
ներկայացուցիչ պ. Զարէհ Տէմբեկեանի հետ։ Ծա-
նուցանում եմ ամենքին, որ իմ յատուկ վաճառ-
ականական գրասենեակ գտնվում է այժմ ինչպէս
և առաջ, Վիկտորյայի, I Shulerstrasse 1, ուր-
տեղ ուղղակի ինձ հետ յարաբերութեան ունենալ
ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել։»

«Հիւսիսային» գործակալութեան հեռագրերը
հաղորդում են որ ՕԿԵՍՍՍԻՆ նաւահանգիստը
կատարելապէս տառել է։

Նոյն հեռագրական գործակալութիւնը հաղոր-
դում է ԽԱՐԿՈՎԻՅ, որ անցեալ 1882 թվ. ըն-
թացքում քաղաքային բանկը տուեց 200,000

լուր շահ։ Կրէշչենսկի ասված տնտեսական
շատ ապրանքներ բերվեցան։ Գները ապրանքների
վրա ընկնում են։

«ГОЛОСЪ» հաղորդում է որ հռչակաւոր ուս-
հեղինակ Տուրգենևով այս օրերս բժշկական փառ-
աւոր օպերացիայի ենթարկվեցաւ։ Օպերացիան
կատարելապէս անցավ և կարծում և հռչակա-
ւոր ծերունին այժմ իրան աւելի լաւ է զգում։

ԿԻԵՎԻՅ հեռագրում են, որ Բերլինի քաղաքի
ցիլիկ հրէի երեկոյն 620 տոմակ էին վերցրած։
Պահեստի գուները փակված և միվամ յայտնվե-
ցան։ Յիբլը կառուցված է 1882 թվին, առանց
մասնագէտների հաւանութեան։

Լուսն էր որ պ. Աւետիս Արասխանեանց, որ
շատ ժամանակ է, իր ուսումը Գերմանիայում է
աւարտել, կարգաւ է շուտով մի շարք դասա-
խօսութիւններ քաղաքատնտեսութեան վրա հայե-
րէն լեզուով։ Գաղափարութիւնները կարգաւորել
են Արծրանու թատրոնում և առաջինը լինելու է
շարաթ օր, յունվարի 15-ին։

Յունվարի 16-ին, կիրակի առատեան, Արծ-
րանու թատրոնում տեղի ունենալու է ԹԻՖԼԻՍԻ
հայոց Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր
ժողովը։

ԵՐԵՎԱՆԻՅ մեզ գրում են։ «Մանկունի կալի-
կապոս, որպէս զի ազատվի ամեն տեսակ պա-
տահանատութիւնից, այժմ իրան խնդարված է
ձևացնում։ Ձեզ յայտնի կը լինի, որ նրա սենեակը
խոզաբերկն է 20,000 բուրլ տոկոսաբեր թղթի
և փող դուրս եկաւ այդ սենեակից։ Վաճառի վրա
լինալով այժմ մի ամենայնաբնական խնդիր մի-
նում է բնակվում։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Փարիզից հեռագրում են ղեկտեմբերի 24-ին
(յունվարի 5-ին)։ Գերմանացի Շանդի վախճանիցաւ
կաթնաւաճառութիւնից։ Նրան առատեան մե-
ռած գտան անկողնում։ Նրա մահը մեծ տպա-
րութիւն գործեց ամբողջ գոթի վրա և քաղաք-
կան շրջաններում։ Զօքը մեծ հաւատ ունէր դէ-
պի նա և առում են, պատերազմի ժամանակ զը-
խաւոր հրամանատար կը նշանակվէր։ Ֆրանսիան
Շանդի մէջ կորցրեց զօրապետին, և ոչ ոք չը
կայ, որ ընդունակ լինի յանձն առնելու ծանր
ժառանգութիւնը։ Գրէվին, խմանալով Շանդի
մահուն մասին, ասեց. «Գերմանիան, ուրեմն,
զաչն է կապել մահուն հետ։»

— Փարիզից հեռագրում են հետեւալ։ Գամբե-
տայի դապալի մօտ մի ծանր տպաւորութիւն գոր-
ծող դէպք պատահեցաւ։ Գերմանացի հանդիպեց

«Lanterne» լրագրի խմբագրին և ասեց նրան.
«ձեր տեղը այն մարդու դապալի մօտ է, որին
դուք կենդանութեան ժամանակ վերաւորում էիք»
և ապա կիսեց Մէյերին, որը մի և նոյն դէ-
քով պատասխանեց նրան։ Ամբողջ մէջ մտաւ և
բաժանեց նրանց։

— Փարիզից հեռագրում են ղեկտեմբերի 24-ին։
Շանդի մահը առհասարակ տխուր տպաւորու-
թիւն գործեց։ Նրան հանրապետութեան առաջին
զօրապետն էին համարում։ Նա վախճանվեցաւ
Շալոնում։ Բոլոր լրագիրները զօրաբանում են
Շանդիին և նրա դարմանալի աշխատքը ազգային
ինքնապաշտպանութեան ժամանակ։

— Փարիզից հեռագրում են ղեկտեմբերի 24-ին։
Անգլիայի և Ֆրանսիայի մէջ եղիպտական խնդրի
վերաբերեալ բանակցութիւնները ընդհատված են։
Անգլիան այսօր եւրօպական պետութիւններին մի
յայտագիր ուղարկեց լայնատրեւով բրիտանական
քաղաքականութիւնը ճշգրտաւորում։

— Փարիզից հեռագրում են ղեկտեմբերի 27-ին
(յունվարի 8-ին)։ Նրէկ առատեանից մինչև ոչ
դիւնը, մօտ 200,000 մարդիկ այցելելին դամբա-
րանը, որ ժամանակաւորապէս հանդուս է
գամբետայի նշխարը։ Գամբետայի բարեկամ
ները խնդրեցին Գրէվին, որ նա համոզէ հանդու-
ցեալի հօրը համաձայնել թաղելու Գամբետայի
մարմինը Պէրլաշի դերեմանատանը, որ կը
կանգնեցնուի հոյակապ արձան։ Գամբետական
լրագիրները այլ ևս սե չըջանակ չունեն։ «Re-
publique Francaise» լրագրը կը շարունակի իր
հիմնադրի քաղաքականութիւնը։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՅ

ՆԻԿՈՒԱՆ, 8 յունվարի։ Գրէթէ ամբողջ
թաղ այրվեցաւ։ Վնասը 200,000 ր. է։ Զոհ-
վեցան երեք հրդեհահէջ ղեկաւորներ։

ԽԱՐԿՈՎ, 8 յունվարի։ Կրէշչենսկայա տո-
նակաւանը յոյսեր է տալիս։

ՕԿԵՍՍԱ, 8 յունվարի։ Նաւահանգիստի
նը գաղաքեցաւ։

ՏՈՒՍԱ, 8 յունվարի։ Ժամանակաւոր վա-
ճառական իշխան Գամբորի Օբօլենսկի անակ
է յայտնված և կալանաւորված է։ Նրա
պարտքերը 2 1/2 միլիոնի են հասնում, իսկ
կայքերը ընդամենը 15,000 ր.։

ԻՌՈՆ, 8 յունվարի։ Կրպոտիկին դատա-
պարտված է 5 ամեայ կալանաւորման,
2,000 ֆրանկ տուգանքի և 10 ամեայ պո-
լիցիական հսկողութեանը։

ՓԱՐԻՅ, 8 յունվարի։ Բացված է օրինա-
կանների դաւադրութիւն Շարետտի առաջ-
նորդութեամբ հանրապետութիւնը ոչնչաց

մամբ կը վառի սուլթանին համար։ Խեղճ, պար-
զամիտ ժողովուրդ, որ տակաւին չը ծանցցաւ
թիւրքերը, և կը կարծէ Սաիդ անպէս բարեխիտ
ինչպէս իր պատրիարքը։ Ինչ որ ալ ըլլայ Գուլը
իւ նպատակին հասաւ. հայը ողորդուած իրենց
պատրիարքի վերադարձովը ուրիշ բանի վրայ չը
մտածեցին։ Անդին հրաման տրուեցաւ կարինի տե-
ղական իշխանութեանց որ չը վարուին խոտու-
թեամբ հայոց հետ, բանտարկելով զոհանան։ Իսկ
բանտարկեալներն ալ կամայ կամայ սկսան ար-
ձկել, այնպէս որ հիմա կէսին աւելին արձկուած
են։ Մտացածներն ալ քիչ ատենին թող կուտան,
ասով այս խնդիրը կը լինայ։ Սակայն ամեն
տեղական իշխանութիւններն հրահանգ ընդունած
են շատ աշխատեց ըլլալ, աղէկ հակել։—Լուր պը-
տրուեցաւ թէ վան խորանան սրբազանն ալ հակո-
ղութեան ներքեւ առնուած է, բայց տակաւին բա-
տոյց բան մը չը կայ, հաւանական է որ խորանան
սրբազանին գործողը շատ ուշադիր ըլլան։—Այս
դէպքերուն վրայ աւելի կարեւոր տեղեկութիւններ
ստանալով հաղորդելու փափաղ ունենք, սակայն
մասնաւոր անձեր կան որոց հետ պէտք է տես-
նուել, իսկ Պօլիսը ճանցողներն դիմեն թէ ինչ-
հետաքրքրեան պատճառաւ։ Եթէ կարենանք
տեսակցել այդ անձանց հետ, յաջողը շարաթ կը
գրենք։—Գանք մեր պատրիարքական խնդրին։
Մեզ համար արդեօք աւելի օգտակար եղաւ թէ
մեզսակար Գրան մեզ հետ վարուելու այս եղա-
նակը. Ներսէս սրբազանի այսպիսի պարագայնե-

րու մէջ և այսպէս արժու վերադառնալը բա-
նալ թէ ոչ, ասոնք այնպիսի հարցումներ են
որոնց պատասխանն ապագային մէջ պիտի դիտ-
անք։ Առ այժմ սա չափը դիտելով թէ Ներ-
սէս սրբազան հաստատ որոշած է շատ աղէկ եր-
թալ թրքաց հետ, համաձայն վարուիլ նախարարաց
խորհրդին և անկեղծ ու օրինաւոր կերպով փորձ մը
ընել թէ իրաւեցն թիւրքերը խեղճեանին գլուխին
բերած են և հասկցեր թէ երկրին շահաւոր է
հայոց աջակցութիւնը ունենալ։ Եթէ Սաիդ-փաշա
և սուլթանը անկեղծ են իրենց խոստմանց մէջ,
եթէ փութան բարեկարգութիւններն ներմուծել
ի Հայաստան այն ատեն չը պիտի գտնեն մէկը, որ
Ներսէս սրբազանին աւելի իրենց անձուէրը ըլ-
լայ։ Մենք ամենքս ալ իսկ մեծ և փոքր, դիտուն
տղէս, աղքատ հարուստ, ամենքս ալ պիտի ու-
ղենք մոռնալ անցեալը և աջ կարեւորելով թրքաց
աջակցել այս երկրին վերակենդանութեանը։

Իսկ եթէ հակառակը պատահի, եթէ թիւր-
քերը չը մոռնան անցեալը, ու չեն շարու-
նակել Ալի-փաշայի քաղաքականութիւնը ներ-
քին գործոց համար և կարծեն թէ հայերը
և ուրիշ բրիտանացի աղբիւր ջանքախելով պի-
տի կարենան փրկել թիւրքերն, այն ատեն ան-
շուշտ մեղաւորը մինչ քնք թէ փրկութիւնին
ալուր փնտռել։ Մենք շատ կը վախենք որ
թրքաց խեղճ տակաւին շտուած չըլլայ։ Գեո-
րգիէ հեռագիրն լուր բերաւ թէ Անդրիոյ մէջ լաւ
տպաւորութիւն ըրած է այն լուրը թէ թիւրքերը
Հայաստանի մէջ բարենորոգումներ պիտի ներ-

մուծեն։ «Թայմը» կարեւոր առաջնորդող յօդու-
ածով մը գոհունակութիւն յայտնել է։ Այս լուրը
կը կարծէ որ ուրախացնոյ թրքաց գործող չը-
ջանակները, ընդհակառակն Թիւրք թիւրքերը
սկսան կծու յօդուածներ հրատարակել ըսելով թէ
«Գուրը մասնաւոր գաւառի մը համար բարեկար-
գութիւն չը պիտի ընէ, այլ բոլոր Տաճկաստանի
համար»։ Ալ մենք գիտեցք թէ ամիկայ ինչ բան
է, քանի տարի է ամեն ատեն որ բարեկարգու-
թեան խօսք կըլլայ թիւրքերը կը պոռան «ընդ-
հանուր բարեկարգութիւն, ընդհանուր բարեկար-
գութիւն»։ Ընդհանուր բարեկարգութիւն կը նշա-
նակէ յուսահատութիւն բարեկարգութիւնը։ Վտան-
դի վայրկեանին թիւրքերը պատրաստ են ամեն
խոստումով ընել չնայ իսկ չեն վարանի ընդունել
Հոռովայ Տիւրքական ժողովին վճիռներն ալ
ինչպէս կըսէր Արաղտուն։ Բայց «անցաւ փոստը,
երթայ բարով սուրբ»։—Արձանք մեր պարագա-
յին մէջն ալ չեն փոխել թիւրքերը իրենց վաղե-
մի բնութիւնը։

Բայց Սաիդ-փաշա առ այժմ մի քանի բաներ
ընել կուզէ որպէս զի զմիզ գոհացնէ։ Բայց ինչ
վերանորոգումներ! Հայոց պատմութեան տպա-
ւորութիւն հրաման կուտան, բայց ոչ ժամանակա-
կեց։ Գանի մը առաջնորդներ իրենց տեղը խրկե-
լու արամաղիւր ըլլալին կը հասկցեն։ Ուրիշ
Գեո. Ինչ կուզենք։ Երբեմն բացատրեցինք «Մշա-
կի» մէջ թէ ինչ ըրաւ Սաիդ-փաշա մեզ համար։
Հայոց վիճակը ինչ որ էր Բերլինի վճիռագրովն
առաջ անկէ ի վեր շատ և շատ վատթարացուց,

այնպէս որ եթէ պատրիարք սրբազանի ուղածնե-
րն ընէ, ինչ որ ուղած էր իր հրապարակաւին
մէջ, Գուրը ուրիշ բան ըրած պիտի ըլլայ բայց
Եթէ զմիզ հանցեալ այն վիճակին, ինչ որ էինք
Բերլինի վճիռագրովն առաջ։ Բայց ասով ոչինչ
չաճած կըլլանք և միայն հասած կըլլանք այն վի-
ճակին դր ասաջ ունենք։ Առաջ գոհ էինք։ Մէ-
խոդի մը միայն, որ սն ալ վերջը ծագեցաւ, հա-
ւանութեն այդ խնդիրը լուծեն, այդ է Սաիդ խըն-
դիր։ Մենք ժամանակաւ ձեզ գրեցինք թէ նա-
խարարաց ժողովին մէջ Սաիդ և ձեզիք փաշա-
ներն իրարու հակառակ են այս հարցի մէջ։ Սա-
իդ-փաշա կուզէ որ Վիլիկայ կաթողիկոսութիւնը
չը գտնուի Պօլսոյ պատրիարքութիւնին քաղաքա-
կանապէս, ինքն այսպիսի աւելի օգտակար կը
գտնէր Թիւրքիոյ համար։ ձեզիդ-փաշա հակա-
ռակ կը պնդէ։ Քսան և հինգ տարի առաջ ձեզ
դէկ-փաշա գրած է օտմանեան պատմութիւն մը
որուն մէջ այն ատենին սա գաղափարը կը յայտ-
նէր թէ Կիլիկիայ հայոց կաթողիկոսութիւնը ինք
նապաւին ընելու է և ջանալու է որ Թիւրքիոյ
հայերն կրօնապէս ալ բաժանուին Եւթիմիանէն և
հպատակին Վիլիկայ։ Պատմաբանը նախարար և
դուր, և քրիստոնեայ աղբիւրն իր իրաւասութեան
ներքեւ կրօնեցան, այն ատեն ջանաց իրաւորեց
ինչ որ քառօրդ դար մը առաջ խրատ տուած էր
ձեզիդ-փաշայի պաշտօնակալութիւնը միջոց առաւ
Սաիդի իր կարծիքը առաջ քշել։ Բայց տակաւին
որոշ բան մը չըրաւ այս մասին ալ։—Սաիդ-փա-
շա ինքն յիմար մարդ է, բայց քաղաքագէտներ

նա իրենց համար պաշտօններ խնդրէ Կոստանյան (Աշտարակի) իր և մի. թիւը թիւերը ծանօթացնէ որ քիչ խօսեն պատրիարքին սուլվածն զը տաճ ընդունելութեան վրայ: Թիւը թիւերը պատրաստ են փառաբանելու սուլվածն ամեն ակնաւորը, ինչու այս պարագային միջ այնքան ցարստ չարիք:—

Պատրիարք սրբազանը մասնաւոր պարտականութիւն ունի հորածութեան նիւթ ընել սղ զայն զուտ ներքին խնդիրներն, անոնք որ բոլորովին մեր կաթմբն, մեր աշխատութիւնն կախում ունեն: Քանի որ այժմ բացարձակ տեղ է շատ բան կրնայ ընել:—Բայց քանի որ պատրիարք մը զուտ բարոյական գործութեամբ մը պիտի գործէ, քանի որ իր ամեն յատակագիծներն յաջողցնելու համար ժողովուրդի եռանդին վրայ պիտի վստահուի, այն տունն այդ պատրիարքէն չնք կրը նայ չափազանց խառնադճաճ ըլլայ: Այսօր ժողովուրդը եռանդ ունի փող կուտայ, փայլը եռանդը կը պակհի՞ չը տար, բայց գործը սկսու է, ինչ ընել: Պատրիարքին և իր աշխատակցին հարապրութեամբ պիտի ըլլայ պարագայից համեմատ ծրագիր մը ունենալ և զայն գործադրել: Ամենէն փափագելի կէտը այն է որ պատրիարք սրբազանը որոշ ծրագիր մը պատրաստ ունենալ և ստորիմասնադար դայն գործադրել, այդ ծրագրին ազդին սիւրբին ընծայ և երբ պատրիարքը իր աթոռն դարձնալ բացակայ ըլլայ, ապք այդ ծրագրին ունեցած ըլլայ և յաջորդը զայն գործադրելու հետամուտ ըլլայ: Հայկա՛հ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆՀՐԱՍՏՆԵՏ ԻՐԵՐ *անձրեկի, ձիւնի ու ցրտի ժամանակ:* ՄԱԿԻՆՏՈՇՆԵՐ (շր թըջ լող վերարկունք), կրազներ, պօլօգիկ, խալիչաներ, ֆուֆայիա, բրդէ ԳՈՒԼԱՅՆԵՐ, ԳՐԱՍ և այլն: Անգլիական խանութի մէջ Արծրունու գալլերէ յուճ:

Յանկացողները ունենալ ԶԻՍԱՆԿԱՐ ՊԱՏ-
ԿԵՐՆԵՐ ԲՆԱԿԱՆԻՅ ԿԱՄ ՖՅՕՏՈՂԱՐՖԻԿԱԿԱՆ
ԱԿԱՏՈՒՆԵՐԻՅ ՀԱՆՍԿԱԾ, ԹՈՂ ԲԱՐԵՀԱՃԻՆ ՂԻ-
ՄԷԼ ԻՍՍԻՐՈՎԱԿԱՑԱՑ ԺՈՂՈՅ ԽՈՆԸ ՁՆ 9 ՆԱ-
ԲԵՐԵՐԺՆԱՅԻ Լ ՄԻՆԱՅՈՎԱԿԱՅ ԺՈՂՈՅՆԵՐԻ
ՄԷՅ: